

УДК: 81'1
А 24

Єлизавета БАРАНЬ

**НАУКОВІ ВЕРШИНИ АНДРАША ЗОЛТАНА
(до 70-річчя від дня народження)**

Відомому угорському славісту Андрашу Золтану – 70.

Андраш Золтан народився 25 грудня 1949 р. у м. Шопрон (Угорщина).
Зацікавленість слов'янськими мовами проявилася ще в шкільні роки, коли

майбутній славіст почав вивчати російську та польську мови. Не випадково 1969 р. вступив на філологічний факультет Будапештського університету ім. Лоранда Етвеша (російська й польська філологія). Наставником Андраша Золтана був виходець із Закарпаття – славіст Еміль Балецький, який зацікавив молодого дослідника старослов'янською мовою та історією слов'янських мов. У Московському державному університеті ім. М. В. Ломоносова під керівництвом відомого славіста Б. Успенського Андраш

Золтан захистив кандидатську дисертацію «Західнорусько-великоруські мовні контакти в галузі лексики в XV столітті» (До питання про західну традицію у діловому письменстві Московської Русі). Мовознавець дослідив польський та старобілоруський переклад латиномовної праці «Athila» угорського

архієпископа Міклоша Олаха, подавши тексти та виконавши їх аналіз [1]. Пізніше, доповнена й удосконалена, вона була видана в місті Ніредьгаза у серії видань *Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae*. 2005 р. [2]. Професор А. Золтан – голова Угорської асоціації білорусистів. У 2010 р. за

видатний внесок у вивчення білоруської мови нагороджений медаллю Франциска Скорини. Андрашу Золтану присуджено науковий ступінь «доктор Угорської академії наук».

З 1975 р. А. Золтан працює в Будапештському університеті ім. Лоранда Етвеша, пройшовши всі ієрархічні ступені: обіймав посаду завідувача кафедри російської філології (1991 – 2002), очолював кафедру української філології (2003 – 2014), з 2006 р. – професор. З цього року очолив кафедру української та русинської філології Ніредьгазької Вищої Школи (2007 – 2013), від 2014 р. – професор-емерит Будапештського університету ім. Лоранда Етвеша, а 2016 р. запрошений на викладання до Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

У процесі навчальної діяльності професор Золтан викладав цикл мовознавчих дисциплін: старослов'янську мову, історичну граматику російської та української мов, порівняльну граматику слов'янських мов, історію російської лексикології, слов'яно-угорські міжмовні контакти, російську палеографію. Когорта молодих науковців захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філософії під його керівництвом.

Серед основних наукових зацікавлень Андраша Золтана слід відзначити такі: ранні мовні зв'язки угорців зі слов'янами, зокрема і східними слов'янами, фонетичні процеси праслов'янської мови, польсько-українсько-білорусько-російські мовні та культурні зв'язки, офіційні мови східних слов'ян у період Середньовіччя, слов'янське історичне словотворення, питання історії виникнення та етимології окремих лексем російської, української, білоруської та польської мов, слов'янські запозичення угорської мови, письмова передача слов'янських кирилических назв угорською мовою, слов'янські рукописи, які зберігаються в Угорщині, історія та бібліографія угорської мовознавчої славістики. Постійний учасник Міжнародних конгресів славистів: X (Софія, 1988), XI (Братислава, 1993), XII (Краків, 1998), XIII (Любляна – 2003), XIV (Охрид, 2008), XV (Мінськ, 2013), XVI (Белград, 2018), VII Світового конгресу International Council for Central and East European Studies (Берлін, 2005 р.). Був учасником міжнародних конференцій більш ніж у двадцяти країнах. Запрошений професор в університетах Австрії, Італії, Німеччини, Польщі та Росії. А. Золтан є членом Транскрипційної комісії Міжнародного комітету славистів (яку раніше очолював).

З 1994 р. відповідальний редактор кафедрального славистичного видання *Studia Russica*, редактор славистичного часопису Академії наук Угорщини *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*, засновник серії видань *Bibliotheca Baltoslavica Budapestiensis* (виходить із 2005 р.).

Кількість наукових, науково-навчальних та науково-популярних публікацій Андраша Золтана налічує майже 500 одиниць, серед них 5 монографій та 30 редактованих видань. У базі наукових публікацій (*Magyar Tudományos Művek Tára*) зафіксовано більше ніж 2000 покликань¹.

Чимало енергії Андраш Золтан віддає науково-організаційній діяльності. Він сприяє популяризації української та білоруської мов в Угорщині, був ініціатором запровадження вивчення цих мов на філологічному факультеті Будапештського

¹ (<https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=authors10006217>)

ISSN 2220-7996

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВОЛИНЬ- ЖИТОМИРЩИНА

Історико-філологічний збірник
з регіональних проблем,
заснований у 1997 році

30

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2019

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Володимир Єршов, доктор філологічних наук,
головний редактор

Віктор Мойсієнко, доктор філологічних наук,
головний редактор

Олена Юрчук, доктор філологічних наук,
заступник головного редактора

Вікторія Білявська, відповідальний секретар

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ:

Петро Білоус, доктор філологічних наук

Катерина Городенська, доктор філологічних наук

Павло Гриценко, доктор філологічних наук

Ярослав Лавський, доктор габілітований, Польща
Ростислав Радишевський, доктор філологічних наук

Микола Сулима, доктор філологічних наук

Анджей Фабіановський, доктор габілітований, Польща

Анна Цетера, доктор габілітований, Польща

Олександр Чирков, доктор філологічних наук

Історико-філологічний збірник з регіональних проблем «Волинь-Житомирщина» внесено до переліку науково-фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата філологічних наук: Постанова Президії ВАК України від 11.10.2000 р. № 1-03/8. Перереєстровано 01.07.2010 р. № 1-05/5. Перереєстровано 16.05.2016 № 515.

Свідоцтво Міністерства юстиції України про державну реєстрацію:
Серія КВ № 12979-1863-Р від 16.07.2007 р.

Затверджено до друку Вченою радою ЖДУ ім. І. Франка
Протокол № 10 від 29.11.2019

Контактні адреси редакції:

*Житомирський державний університет імені Івана Франка.
10031. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, корп. 4, ауд. 403.*

Телефони: (0412) 34-55-34. e-mail: wiktoria11288@gmail.com

ЗМІСТ

Тенознавство

- Олексій БАШМАНІВСЬКИЙ, Валерій ВИГІВСЬКИЙ, Сергій МОРКОТУН**
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ЕПІТЕТІВ ЗА
ДОПОМОГОЮ ОНЛАЙН-ПЕРЕКЛАДАЧІВ (на прикладі матеріалів
перекладу драматичних творів В. Шекспіра Борисом Теном)
..... 5
- Галина ГРИМАШЕВИЧ**
МОВНІ ЗАСОБИ ХУДОЖНЬОЇ ВИРАЗНОСТІ В ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ
БОРИСА ТЕНА
..... 14
- Наталія ДЯЧЕНКО, Андрій УСАТИЙ, Валерій ХАЛІН**
ПОЕЗІЯ БОРИСА ТЕНА КРИЗЬ ПРИЗМУ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ
УМІНЬ
..... 23
- Геннадій МАХОРИН**
У ТІНІ СЛАВЕТНОГО БРАТА: МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ
ХОМИЧЕВСЬКИЙ
..... 32
- Оксана САВЕНКО**
РЕЦЕПЦІЯ БІБЛІЇ У ЗБІРЦІ «ТАЄМНА СПОВІДЬ» М. ХОМИЧЕВСЬКОГО
..... 37
- Рая ТХОРУК**
МОТИВ КВІТУВАННЯ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ БОРИСА ТЕНА
..... 43
- Марина ФРАНЧУК**
ЖАНР СОНЕТУ В ТВОРЧОСТІ БОРИСА ТЕНА
..... 51
- Олена ЮРЧУК**
«ЧОЛОВІК ІЗ МОНЕТНИМ ПРОФІЛЕМ»: ХУДОЖНЯ РЕЦЕПЦІЯ
ПОСТАТІ МИКОЛИ ХОМИЧЕВСЬКОГО В РОМАНІ «КЛІТКА ДЛЯ
ВИВІЛЬГИ» ВОЛОДИМИРА ДАНИЛЕНКА
..... 59
- Наталія ЯНЧУК**
ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У ПОЕТИЧНОМУ ДОРОБКУ
БОРИСА ТЕНА

..... 66

Діалектологія та історія мови

Віктор МОЙСІЄНКО

ПРО МОВНУ СВІДОМІСТЬ ПОЛІЩУКА

..... 73

Літературознавство

Володимир ДАНИЛЕНКО

ПОСТКОЛОНІАЛЬНА КРИТИКА В УКРАЇНІ

..... 82

Ольга РУДЮК, Вікторія БЛЯВСЬКА

ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКЗОТИЧНОЇ ПОВІСТІ ДЖОЗЕФА
КОНРАДА «СЕРЦЕ ПІТЬМИ»

..... 91

Постаті

Єлизавета БАРАНЬ

НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ АНДРАША ЗОЛТАНА

(до 70-річчя від дня народження)

..... 104

Рецензії

Галина ГРИМАШЕВИЧ

ЕТНОЛІНГВІСТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ТА
ПОБУТУ НАДСЯННЯ (Михайло Глушко, Леся Хомчак. Надсяння:
традиційна культура і побут (етнолінгвістичні скарби). – Львів, 2017. – 592 с.
(Серія «Діалектологічна скриня»; Українознавча наукова бібліотека НТШ.
Ч. 47).

..... 107

університету ім. Лоранда Етвеша, учасник Міжнародного конгресу українців: II (Львів, 1993), III (Харків, 1996), IV (Одеса, 1999), V (Чернівці, 2002), VI (Донецьк, 2005), VIII (Київ, 2013).

Професор Андраш Золтан належить до плеяди угорських славістів, які своєю невтомною працею розвивають і збагачують слов'янське мовознавство в Угорщині.

Від імені учнів та колег вітаємо ювіляра з 70-літтям. Зичимо вчителю, наставникові та колезі міцного здоров'я та енергії для здійснення нових задумів на ниві слов'янського мовознавства.

Праці Андраша Золтана, у яких порушено проблеми історії слов'янських мов

1. Zoltán András Oláh Miklós *Athilájának fehérorosz és lengyel fordítása. I. A szövegek. II. Tanulmányok.* Habilitációs értekezés. Budapest: ELTE, 2000. 444 + 142 p.

2. Zoltán András Oláh Miklós *Athila című munkájának 16. századi lengyel és fehérorosz fordítása.* (Dimensiones Culturales et Urbanales Regni Hungariae 6.) Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskola, 2004. 554 p.

3. Золтан А. *Interoslavica. Исследования по межславянским языковым и культурным контактам.* Москва: «Индрик», 2014.

Ielyzaveta Baran'

The Scientific Achievements of Andrash Zoltan (on the 70th Anniversary of Birth)

The article is dedicated to the significant figure of Slavic Languages András Zoltán. Professor András Zoltán belongs to the pleiad of Hungarian Slavists who, through their tireless work, developed and enriched the Slavic linguistics in Hungary.

Keywords: András Zoltán, Hungarian Slavists, Slavic Linguistics, Slavic–Hungarian language contact.